

MINNNA CANTH

Agnes

Agnes

Minna Canth

Agnes

Saga Egmont

Agnes

Copyright © 1892, 2025 Minna Canth and SAGA Egmont
All rights reserved

ISBN: 9788727300238

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Saga Egmont, Vognmagergade 11, 2 DK-1120 Copenhagen

I

Hän oli minun ihanteeni koulussa. Tunnilla saatoin välistä unohduttaa häntä katselemaan niin, etten tiennyt mistä puhekaan oli, kun äkkiarvaamatta sain kysymyksen. Sävähdin punaiseksi silloin, en osannut vastata, sain opettajalta moittivan katseen ja muistin siten jonkun aikaa kiinnittää huomioni häneen.

Agnesin silmiä minä varsinkin ihailin. Ne olivat suuret, ovaalin muotoiset ja ruskeat. Pitkät, mustat ripset niitä varjostivat. Katse oli syvä, hiukan haaveileva; siinä somasti kuvastui hienojen tunteiden pienimmätkin väreet ja vaihtelut.

Hänen silmissään oli aina sielua ja eloisuutta. Ei niitä koskaan tavannut uupuneina tai lamassa, niinkuin minun ja muiden tyttöjen usein olivat. Senpä vuoksi ei häntä väsynytäkään katselemasta ja ihailemasta.

Ja toden totta, kaunis hän oli! Hiviö mehevä ja valkoinen, sametin hienoilla poskilla heleä puna. Otsan kuuleata puhtautta korottivat mustan kiiltävät hiuskiemurat ja valkeata niskaa vasten

tekivät samoin nuo risteilevät palmikot värillisenä vastakohtana erittäin hyvän vaikutuksen.

Mitä olisi kuitenkin kauneus yksin merkinnyt, mutta kun sen ohessa koko hänen olentonsa oli täynnä hempeää, viehättävää suloutta, jok'ainoa liike pehmeä ja sulava, ruumiin asento luonteva, käynti norja ja kevyt. Ei ollut kukaan hänen vertaisensa, ei sinne päinkään.

Mutta en minä häntä ainoastaan näiden ulkonaisten ominaisuuksien tähden ihailut. Pian kaiketi niihin olisi kyllästynytkin, jos hän sisällisesti olisi ollut ontto ja tyhjä, niinkuin kaunottarien useimmiten sanotaan olevan. Mutta Agnes oli siinäkin meitä kaikkia etevämpi. Hänen ajatuskykynsä oli selvä ja nerokas, hänen luonteensa viattoman puhdas, hänen halunsa kehitykseen ja hyvään ylipään palava. Minusta oli mahdoton ajatellakaan, että hän saattaisi erehtyä tai tehdä jotain moitittavaa. Jos milloin olin kahden vaiheella enkä oikein ymmärtänyt, mikä oli oikein, mikä väärin, kysyin aina itseltäni: kuinka menettelisi Agnes tässä tapauksessa? Ja sitten tein niinkuin tiesin, että hän tekisi.

Enemmän minuun vaikutti Agnesin äänetön moite, kuin mikään opettajan määräämä rangaistus. Muistanpa vielä eräänkin tapauksen.

Olimme tulleet aamulla liian aikaiseen kouluun. Kello oli vasta puoli yhdeksän, ja yhdeksältä tunti alkoi.

– Liisi, lähtään kävelemään, ehdotti Fanny, jonka halu tavallisesti oli kaikkeen säädyttömyyteen ja vallattomuuteen.

Minä olin heti valmis ja Annan saimme houkutelluksi mukaan.

Kävelimme jotenkin pitkälle, kappaleen matkaa tulliportista ulos. Nauroimme, pakisimme ja taas nauroimme. Ei ollut juuri mitään naurun aihetta, mutta sisällisen ilon ja elämänhalun täytyi

jollakin tavalla puhjeta ilmoille. Ja tietysti unohdimme sekä ajan kulun että koulun.

Tuli puukuorma vastaan.

– Hyvä isäntä, ottakaa meitä hevoseen, me olemme niin väsyneitä, rukoili Fanny oikein surkealla äänellä.

– Niin, ottakaa meidät tuonne kuorman päälle, emme me paljoa paina.

Hän seisahutti ja katseli meitä hymyillen.

– Ettäkö te sitten pysyisitte siellä?

– Kyllä me pysymme.

– No, nouskaahan koetteeksi.

Ylös kapusimme yks’ kaks’, ja tyytyväisinä kökötimme korkeudessaamme, halkojen päällä.

Taivas, kuinka se oli hauskaa!

– Ajammeko näin kaupungin läpi?

– Ajamme.

– Voi, mutta uskallammeko? kysyi Anna.

– Mekö emme uskaltaisi? Fanny heitti uhkarohkeasti päätänsä taakse.

– Tietysti uskallamme, vakuutin minä.

Hevonen astui käyden kaupungin katuja, ihmiset katsoivat meihin kuin kummaan, mutta me pysyimme ylhäisessä asemassamme ja heitimme heihin ylpeitä silmäyksiä.

– Mihinkä sitä ajetaan? kysyi mies.

– Rouvasväen koululle.

– Missä se on?

– Keltainen talo torin laidassa.

Hän siis aikoi kyyditä meidät koululle saakka.

– Mitähän tytöt sanovat, kun näkevät meidän ajavan puukuormalla kouluun? Eivätköhän ihmettele?

Me nauraa tirsksittelimme, mutta koulun kohdalla koetimme näyttää vakavilta. Emme olleet tietääksemmekään, että tämmöinen kulku oli outoa.

Jo olimme ikkunain kohdalla. Siellä oli merkillisen hiljaista sisällä. Heitimme syrjäkatseen sinnepäin. Taivas – he istuivat jo tunnilla!

Ylpeys katosi ja ilo kerrassa hävisi kasvoilta.

– Mitä nyt teemme? Kuinka uskallamme mennä sisään? Ja mitä sanomme? Kuka menee ensiksi?

Hevonen oli seisahtunut portille. Surkeasti nolostuneina kapusimme alas, emme muistaneet edes kiittääkään ystävällistä ajuriamme.

– Niin, kuka menee ensimmäisenä luokalle?

Fanny heitti päätään taakse, tempasi oven auki ja astui sisään. Minä seurasin, vaikka en täysin yhtä uljaana. Anna sitten kolmantena, koko lailla meitä arempana.

Yleinen huomio kääntyi meihin, jok'ainoa silmä meitä seurasi siellä, missä koetimme sävyisästi pujottautua paikoillemme.

Sitten alkoi heti kohta ankara tutkinto, jonka jälkeen tuomio lankesi. Tunnin aresti – niin kuului päätös. Tunnin aresti? Pyh – mitä me siitä. Mielellään sen kärsisi tuommoisen hauskan seikkailun jälkeen. Välitunti kun alkoi, emme enää olleet millämme-kään koko rangaistuksesta.

Tytöt kokoontuivat ympärillemme.

– Mistä asti te ajoitte puukuormalla?

– Sieltä aina Kotkankallion luota.

– Hyvänen aika! Ja kaupungin läpi?

– Tietysti.

– Jess' siunatkoon. Eikö tullut vastaanne ketään?

– Tuli toki montakin. Piispa esimerkiksi.

– Jumala! Ja hän näki teidät?

– Näki tietysti. Mutta me emme olleet häntä huomaavinaamme.

– Ajatelkaas!

– Niin, ajatelkaas!

He katsoivat toisiinsa ja katsoivat meihin, silmät suurina. Meitä ihmeteltiin. Ja mekös siitä mielissämme.

Kilvan aloimme kerskailla uskalaisuudestamme. Ihmiset olivat rientäneet ikkunoihin meitä katsomaan, vastaan tulijat pyysähtyivät kaduilla, mutta me vaan emme välittäneet! Semmoista seikkailua ei vielä ikinä ollut kenellekään tapahtunut, emmekä me sitä milloinkaan maailmassa unohtaisi. Niin se oli hauskaa, ja kun kuorma vielä oli niin tavattoman korkea, siinä vissiinkin oli kokonainen syli halkoja, vähintään! Eikä sitä joka tyttö olisi uskaltanut tehdä, tuskinpa yksikään koko koulussa, paitsi meitä kolmea.

Olimme niin olevinamme, ettei vähä mitään. Tytöt ympärillämme eivät lakanneet kummastelemasta, ja kovasti olimme nousseet arvossa, sen selvään näki heidän kasvoistaan.

Agnes istui syrjempänä, kuunteli ja oli ääneti. Silmäni osuivat häneen. Hän käänsi verkalleen päänsä pois, mutta minä kumminkin vilaukselta sain kiinni hänen katseestaan. Ja siinä minulle kylliksi. Se oli kuin kylmää vettä niskaani.

En kerskaillut enää enkä nauranut. Häpeissäni vetäännyin parvesta loitommalle ja kävin istumaan. Agnes paheksui tekoamme – ! Ja nyt minäkin heti ymmärsin, kuinka peräti typerästi olimme käyttäytyneet. Aivan kuin vallattomat poikanulikat. Oliko koskaan nähty tai kuultu tyttöjen tuolla tavalla ajelevan puukuormien päällä? Agnes ei millään ehdolla olisi sitä tehnyt. Miksi olimme niin hurjia, miksi emme ajatelleet paremmin! Nyt

ehkä koko koulu joutui huonoon maineesen meidän tähtemme. Tunsin itseni kovin onnettomaksi.

Fanny siellä yhä kehasteli ja tytöt yhä ihmettelivät. Se alkoi minua vaivata, oikein leikkasi korvia heidän ilonsa.

Agnes selaili kirjaansa, hän ei viitsinyt enää kuunnella. Kuinkahan olimmekaan alentuneet hänen silmissään! Minua ihan jo itketti.

En uskaltanut mennä Agnesia lähellekään. Hän näytti niin vakavalta. Voisiko hän koskaan unhottaa tämän tapauksen? Vai pitäisikö hän minusta nyt kaiken ikänsä huonon ajatuksen? Se pelko minua vaivasi kuin painajainen pitkät ajat vielä jälkeenkinpäin.

En uskaltanut ottaa asiasta tarkempaa selkoa, sillä minä aina kovasti ujustelin Agnesia; en milloinkaan voinut puhutella häntä vapaasti ja avonaisesti niinkuin muita toveria, pysyttelin mieluummin vähän loitompana, tai, jos lähelle satuin niin vaikenin. Eikä meistä kukaan saanut ylpeillä siitä, että olisi päässyt Agnesin erityiseksi ystäväksi, semmoiseksi, jolle hän sydämensä salaisuudet olisi uskonut. Lieneekö niitä Agnesilla ollutkaan. Meillä muilla oli jokaisella lemmikkinsä, toisilla oli ollut jo useitakin; mutta Agnes ei semmoisista milloinkaan puhunut. Moni lyseolainen oli pakahtua rakkaudesta häneen, sen kyllä tiesimme, vaan ei heistä kukaan saanut pienintäkään suosion merkkiä. Eivätkä he liioin rohjenneet lähestyä, kaukaa vaan ihailivat ja tuskinpa otti Agnes heidän tunteitaan ollenkaan huomioon.

– Rakastuukohan Agnes milloinkaan? tuumailimme useasti keskenämme. Ja kehen? Kuka on se onnellinen? Löytyykö yhtä ainoata miestä, joka olisi kyllin arvokas hänelle?

Me puolestamme sitä suuresti epäilimme. Sillä hänen vertaistaan ei voinut olla koko maailmassa, ei miestä eikä naista.

Minna Canthin ajaton klassikko naisten oikeuksista ja valinnoista.

Pietariin kotiutunut Agnes Werther palaa kotikaupunkiinsa Kuopioon vierailakseen lapsuudenystävänsä Liisin luona. Agnesin seikkaillessa maailmalla Liisi on elänyt yksinkertaista elämää. Hänellä on aviomies ja kolme pientä lasta. Liisin vaatteet ovat vaatimattomat, kun taas Agnes on käärinyt itsensä mitä upeimpiin pukineisiin.

Agnesin saapuminen sävähdyttää koko pitäjää, mutta tunnelma Liisin kotona tuntuu kiristävän. Miten kaksi samoissa oloissa kasvanutta naista on voinut ajautua niin kauas toisistaan?

Minna Canth (1844–1897) oli suomalainen kirjailija, toimittaja ja yhteiskunnallinen vaikuttaja, joka tunnetaan suomalaisen realismin pioneerina. Canthin teosten ajaton yhteiskunnallinen kritiikki on puhutellut lukijoita läpi sukupolvien. Canth edisti merkittävästi naisten, tyttöjen ja vähävaraisten asemaa Suomessa.